

Од нигеријске шеме до тајне милионске набавке ЕПС-а

Пише: ЦИНС
субота, 21 јул 2018 16:41

На два ЕПС-ова тендера за обнову малих хидроелектрана фирма Хидро-Тан је као једини понуђач добила готово пет милиона евра. Данас лидери на пољу обновљивих извора, Хидро-Тан, у власништву Драгана Клисуре и Есо Енерго Груп, у сувласништву Николе Петровића, кума Александра Вучића, свој развој су започели преко једне од фирми Енергопројекта и уз сумње на прикривено власништво. Енергорпројект је против бивших менаџера и радника својих фирми, укључујући и Клисору, поднео кривичну пријаву за злоупотребе положаја и прање новца, која је касније одбачена



Настављајући традицију свог деде и оца, Велибор Златковић је тридесет година одржавао путеве у родној Црној Трави, на југу Србије. Посао, како каже, зна у прсте и поносно истиче да је све време чувао државну имовину. Никада није имао непријатности.

То се променило пре две године.

Пише: ЦИНС

субота, 21 јул 2018 16:41

Обилазећи део пута, неких 14 километара од насеља Састав Река, приметио је да је са десне стране скинута ограда, банкина је била откинута до висине асфалта.

„Што значи да неко неспретан може да слети (са пута) и погине”, објашњава Златковић.

Позвао је полицију и надлежне из јавног предузећа за путеве, поставио сигнализацију и, како каже, урадио све по закону. Када је сутрадан ујутру дошао у канцеларију, уследио је неочекивани позив од Драгана Клисуре, власника фирме за изградњу малих хидроелектрана, Хидро-Тан.

„Шта ти имаш против моје фирме?”, каже ми. Рекох немам ништа, само радим свој посао. Каже: ’Е па више нећеш да га радиш!’“, препричава Златковић.

Претње је пријавио полицији. Пар месеци након тога добио је отказ, а до данас не зна шта се са пријавом десило.



Из Полицијске управе Лесковац су новинарки [Центра за истраживачко новинарство Србије \(ЦИНС\)](#) навели да су извештај о поступању по пријави проследили лесковачком тужилаштву – које до објављивања овог текста није одговорило на питања о случају.

Из предузећа за путеве Траце нису желели да дају коментаре за ЦИНС.

На месту где је пут био оштећен, Клисурина Хидро-Тан је градио хидроелектрану, једну од једанаест колико их је ова фирма изградила на подручју Црне Траве.

Међу тих једанаест електрана је и Јабуковик. Она је делом у власништву самог Клисуре, али и Николе Петровића, кума председника Србије Александра Вучића. Прошле године је послужила Хидро-Тану као једна од референци да од Електропривреде Србије (ЕПС) добије посао обнове малих хидроелектрана.

ЦИНС открива да је кроз два тендера за обнову 14 хидроелектрана, које је ЕПС спровео у фебруару и мају 2017, Хидро-Тан добио нешто мање од пет милиона евра. На оба тендера Хидро-Тан је био једини понуђач, а ЕПС је дуго крио ове податке. Реализација тог пројекта касни годинама.

Прича о Хидро-Тану и другом најважнијем играчу на српском пољу малих хидроелектрана – фирми Есо Енерго Груп - не почиње са доласком на власт Српске напредне странке (СНС) и њеног лидера Александра Вучића, иако у овом периоду обе фирме остварују највећи успех.

Истраживање ЦИНС-а показује како су менаџери некадашњег југословенског грађевинског гиганта, фирме Енергопројект, уз кривичну пријаву за злоупотребу положаја и прање новца, која је касније одбачена изградили ове две компаније док је посао изградње малих хидроелектрана још био у зачетку, за време власти Демократске странке и њених коалиционих партнера.

Тако је у априлу 2010. године, прву малу хидроелектрану фирме Есо Енерго Груп у Црној Трави, пустио у рад тадашњи министар за енергетику, Петар Шкундрић, кадар Социјалистичке партије Србије. Како су медији тада преносили, Шкундрић је будуће електране ове компаније на Власини назвао “Верини ћердани”, по Вери Ристић, једној од власница.

Пише: ЦИНС

субота, 21 јул 2018 16:41

У време док су били опозиција, напредњаци су обећавали да ће акционарима Енергопројекта помоћи у решавању проблема овом предузећу, али то се није десило, а главне улоге у фирмама Хидро-Тан и Ецо Енегро Гроуп су преузели Драган Клисуре и Никола Петровић.

Петровић и Клисура нису пристали на разговор са новинарима ЦИНС-а.

Нигеријска шема

Мија Поповић, запослен у маркетингу Енергопројект Холдинга, добио је у пролеће 2010. године задатак од тадашњег председника управног одбора, Миодрага Зечевића, да оде у Министарство рударства и енергетике и види може ли Енергопројект да учествује у послу са малим хидроелектранама који је тада тек био у зачетку у Србији. Неколико дана након тога, Поповић се појавио на вратима Зечевићеве канцеларије, помало љут.



Поповић је објаснио да је био код Николе Рајаковића, некадашњег државног секретара у министарству и да му је овај рекао: „Шта се праве они луди, они приватно раде мале хидроелектране, а тебе шаљу да се распитујеш каква је процедура”, препричава Зечевић новинарима ЦИНС-а.

Зечевић се нашао у чуду. Ни он, ни тадашњи генерални директор Владан Пириватрић, нису имали никакве везе са послом са малим хидроелектранама.

„Одједанпут је то као пожар кренуло, ко то ради сам, ко је заправо конкуренција самом Енергопројекту”, прича Зечевић. Додаје да је на састанку управног одбора тражио и да се против њега поднесе кривична пријава, уколико се покаже да не говори истину.

Документација из Енергопројекта је показала да није лагао, али и да су у читавој причи ипак учествовали менаџери и радници повезани са овом фирмом.

„То је оно што би ми рекли - Нигеријска шема”, описује Зечевић почетке фирме Есо Енерго Group.

Енерго Нигерија, која је била делом у власништву једне од чланице холдинга, Енергопројект Опреме, је још 2006. године заједно са ћерком фирмом Енерго Манаџмент Гроуп основала компанију коју данас знамо као Есо Енерго Group, која је власник седам малих хидроелектрана у Србији и која од субвенција за обновљиве изворе енергије остварује вишемилионске приходе.

Од почетка су у власништво ове фирме били умешани неки од радника и директора фирми у директном или индиректном власништву Енергопројекта - Павле Томашевић, Дејан Јеротић, Ранко Божовић, Драган Клисуре и Светлана Греговић.

Власништво се у наредним годинама неколико пута мењало и то тако што су Томашевић, Божовић и Клисура постали власници па онда изашли из фирме, препуштајући власништво офшор компанији са Британских Девичанских Острва, Есо Енерго Group Corporation, чији је директор била Греговић.

Документа из Агенције за пословне регистре показују да је офшор фирма Есо Енерго Group Corporation у 2008. и 2009. години, док је директор био Клисура, давала позајмице фирми Есо Енерго Group од око 532 хиљаде евра и 265 хиљада долара. Оне су касније, због тога што нису могле да буду враћене, преточене у улог у капитал фирме којој је новац позајмљен.

До 2010. године, у власништво Есо Енерго Груп су ушли прво Вера Ристић, ташта Новака Ђоковића, са својом фирмом Ецо Глобал, а затим и Ненад Ковач, звани Неша Роминг, кроз фирму Roaming Electronics.

Након што је управни одбор Енергопројекта открио пословање Есо Енерго Груп, у јуну 2010. године, офшор фирма Есо Енерго Груп Corporation продала је свој удео фирми Roaming Electronics за око 867 хиљада евра и повукла се из фирме.

Павле Томашевић је истог месеца био смењен са места директора Енергопројект Опреме, а против њега, Божовића, Јеротића, Греговић и Клисуре је Енергопројект Холдинг у јуну 2010. године поднео кривичну пријаву. Како се у пријави наводи, скоро 1,8 милиона евра пребацивано је без познатих извора прихода, уз индикације да је заправо реч о средствима фирме Енергопројект Нигерија, због чега је постојала сумња у прање новца.

Овим и другим средствима, како пише у пријави, грађене су мале хидроелектране.

Фирма која је ове електране правила за Ецо Енерго, била је Хидро-Тан. Временом, све чешће се појављује име до тада јавности непознатог аутомеханичара, Драгана Клисуре, радника фирми у власништву Енергопројекта и фирми повезаних са Енергопројектом. Клисура се прво спомиње као заступник офшор фирме Генерал Енгенееринг – Елецтрицал анд Мецханицал Енгенееринг анд Цонструцтион ЛТД, која је основала Хидро-Тан, а онда и као сувласник фирме, заједно са Драганом Танасковићем и сином Павла Томашевића, Небојшом.

Не питај ме за први милион

У јуну 2010. године, убрзо након што је Томашевић смењен, држава преузима акције у Енергопројекту од Акцијског фонда и ПИО фонда чиме добија могућност гласања, односно управљања фирмом. На скупштини Енергопројекта одржаној у септембру те године, изабрани су нови чланови управног одбора Холдинга, међу којима, поред Зечевића, члан постаје и Светлана Греговић.

Павле Томашевић се касније враћа на место директора, а Миодраг Зечевић 2011. одлази из компаније.

„После тога сам отишао у професоре и завршио причу. (...) Знате, са чим се не слажете, а не можете да га промените, што бисте седели у таквом амбијенту”, објашњава Зечевић. У септембру прошле године вратио се, као члан Надзорног одбора Енергопројекта, након што је ову фирму преузео приватник Добросав Бојовић.

За ЦИНС каже да је након што је држава преузела управљање Енергопројектом, престало занимање за читав случај око малих хидроелектрана, који је остао на маргинама приватног интересовања појединих људи запослених у фирми.

Један од њих је и Јован Королија који је у Енергопројекту на различитим позицијама провео скоро 40 година. У тренутку када је откривено да људи из самог Холдинга започињу бизнис са електранама, Королија је био представник малих акционара у Управном одбору. Видевши да им држава неће помоћи и пружити заштиту, представници удружења малих акционара су 2012. године на састанку са Александром Вучићем, као представником тада опозиционог СНС-а, направили споразум.

Споразум о сарадњи и узајамној помоћи потписан је 2. априла 2012. године, непосредно пред изборе, а подразумевао је да удружење подржи напредњаке на изборима и да им помогне током предизборне кампање, док је са друге стране СНС требало, уколико освоји власт, да уважи њихове сугестије „при организацији и структури будућих државних органа, институција и организација.“

„Захваљујемо се правном тиму СНС-а који је прегледао нашу документацију и који је схватио да се у Енергопројекту дешава нешто мимо закона”, пренео је дневни лист Правда речи Зорана Симића, председника малих акционара на представљању споразума.

Према Королијиним речима, оно што мали акционари тада нису знали је да је Никола Петровић, директор фирме Есо Енерго Груп и кум Александра Вучића био и сувласник Правде, новина које су биле тесно повезане управо са напредњацима.

Петровић је директор у Есо Енерго Груп постао у новембру 2010. године када је на том месту заменио Веру Ристић. Након што је изабран за директора Електромреже Србије, у септембру 2012. године, разрешен је те дужности, да би се на њу вратио у фебруару 2017. У јануару исте године постао је и један од сувласника.

Фирмама повезаним са Петровићем и његовим пословним партнерима је на основу произведене струје из малих хидроелектрана исплаћено нешто више од 10 милиона евра у претходних пет година, о чему је ЦИНС већ писао.

„За Николу Петровића нисам знао ја који сам се срео са његовим оцем бар двеста пута”, каже Королија. Петровићев отац Радивоје такође је радио у Енергопројекту.

Королија наставља: „Искрено да вам кажем, ми смо се остварили 2012. године када је Петровић постављен за директора Електромреже Србије”.

Након што је СНС освојио највише гласова на изборима и саставио нову Владу 2012. године, остали су неми на проблеме малих акционара.

Према Королијиним речима једини састанак догодио се у Влади Србије, у мају 2013. године, са Сенишом Малим, садашњим министром финансија, а тада саветником Александра Вучића. Састанак је трајао око 40 минута и на њему су Королија и његове колеге указали на проблеме који су се у том тренутку постојали у Енергопројекту, укључујући и кривичну пријаву поднету 2010. године. Королија каже да нису добили никакав одговор.

Из кабинета Александра Вучића и Сенише Малог нису одговорили на питања ЦИНС-а.

Пише: ЦИНС

субота, 21 јул 2018 16:41

Оно што представници акционара нису знали је да је само два месеца пре састанка са Малим, у марту, Више јавно тужилаштво у Београду одбацило пријаву, односно донело одлуку да нема основа за покретање кривичног поступка због пријављеног нити било ког другог кривичног дела за које се гоњење предузима по службеној дужности.

Документација Тужилаштва коју су новинари ЦИНС-а анализирали показује да неке информације нису провераване.



Тако је Драган Клисура полицији рекао да од када су Томашевић, Божовић и он изашли из Есо Енерго Груп, више није имао „уплива у ову фирму“ и да му није познато да ли је било неких уплата на њен рачун. Документи показују да је управо Клисура као директор заступао офшор фирму када је новац позајмљен фирми Есо Енерго Груп пребачен у њен капитал, као и у другим уговорима.

Новинари ЦИНС-а утврдили су да документ из којег би се видело да ли је у било ком тренутку Клисура суочен са овим чињеницама не постоји у списима тужилаштва.

Павле Томашевић, Светлана Греговић и Ранко Божовић нису одговорили на послата питања. У изјавама полицији 2011. године, они су навели да нису оштетили Енергопројект, нити урадили нешто недозвољено.

Томашевић и Божовић су рекли да су Енерго Нигерија и Енерго Манагемент Грууп основали заједничку фирму како би учествовали на тендеру ЕПС-а, што се касније није

догодило, а фирма је остала неактивна. Потом су донели одлуку да се фирма прода, а удео су купили њих двојица заједно са Драганом Клисуром. Након што су схватили да немају довољно новца да крену у изградњу малих хидроелектрана, одлучили су да продају своје уделе фирми Eco Energo Group Corporation са Британских Девичанских Острва.

Томашевић је полицији изјавио да је он предложио особи по имену Метју Чарлс Стоукс, којег „дуго познаје”, да уложи новац у посао са малим хидроелектранама, а он је у међувремену основао офшор фирму Eco Energo Group Corporation. Према докуменатацији у коју су новинари ЦИНС-а имали увид - ни полиција ни тужилаштво нису покушали да сазнају о коме се заправо ради.

Светлана Греговић је рекла полицији да је замољена да потпише уговор у име ове офшор фирме јер Метју Чарлс Стоукс није био у могућности да то уради.

Павле Томашевић је и данас директор Енергопројект Опреме, док је Ранко Божовић члан одбора директора ове фирме. Светлана Греговић (сада се презива Толић) је директор за финансијско планирање и анализе Енергопројект Опреме.

У међувремену, Драган Клисура је у потпуности преузео власништво над Хидро-Таном, остајући једини власник.

Његов некадашњи партнер, Драган Танасковић, каже да је у Хидро-Тан дошао на Клисурин позив, са идејом да започну бизнис малих хидроелектрана. Према његовим речима, Клисура је био шеф градилишта док је трећи сувласник, Небојша Томашевић, био кординатор између терена и централе фирме. Танасковић каже и да је из фирме изашао јер није успео да обезбеди ниједну локацију за градњу електрана.

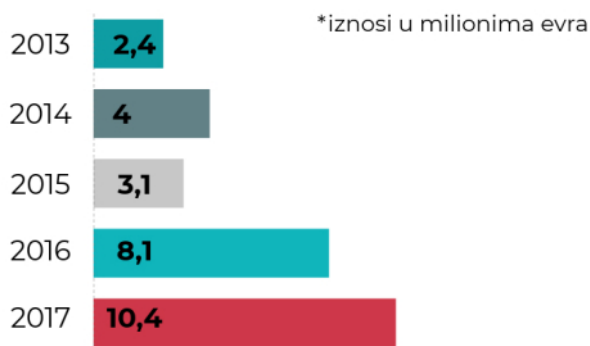
Комерцијално осетљиви подаци

На Новом Београду, пословном делу српске престонице, у улици Јурија Гагарина, на простору од неких 195 квадратних метара, уздиже се пословна зграда која изгледом не

одудара од других у том крају. Грађена прошле године, ова зграда данас је симбол успешности компанија смештених у њој и њиховог богатства које је нарасло посебно у периоду владавине СНС-а - Хидро-Тан и Есо Енерго Group, уз друге са њима повезане фирме.

Само Хидро-Тан је, према подацима из финансијских извештаја, увећао своје приходе скоро 4,5 пута, од око 2,4 милиона евра у 2013. до око 10,4 милиона у 2017. години.

PRIHODI FIRME HIDRO-TAN PO GODINAMA



Izvor: Agencija za privredne registre
Grafički prikaz: CINS

Фирма која се бави изградњом малих хидроелектрана, свој успон у значајној мери може захвалити и богатим пословима које је добијала од државе. Тако је, на пример, само ЕПС у претходних годину дана са Хидро-Таном самостално, или као делом конзорцијума, кроз четири јавне набавке закључио уговоре вредне више од 10 милиона евра.

Две од те четири набавке односе се на пројекат обнове 14 малих хидроелектрана које се налазе у југоисточној и југозападној Србији. Оне су део кредита који је ЕПС узео од Европске банке за обнову и развој (ЕБРД) још 2011. године. ЕПС је првобитно позајмио 45 милиона евра, али је током 2014. одустао од шест локација, а износ кредита је смањен на 32,7 милиона евра. Рок за завршетак пројекта најпре је био децембар 2014. године, али је пролонгиран за крај 2018. године, о чему је ЦИНС већ писао.

До средине јуна 2018. ЕПС је искористио само 6,9 милиона евра позајмљеног новца, а због некоришћења преосталог износа и кашњења у реализацији пројекта, ово јавно предузеће је платило нешто више од 1,2 милиона евра накнаде, новцем пореских обвезника.

Резултати две набавке, расписане у фебруару и мају 2017. године, до сада нису били познати јавности јер се не могу видети на сајту ЕПС-а. Новинари ЦИНС-а су до документације дошли тек након жалбе Поверенику за информације од јавног значаја јер је пре тога ЕПС одбио да је достави, наводећи да би тиме учинили доступним „комерцијално осетљиве” податке.

Оба уговора су у јуну и септембру прошле године додељена Хидро-Тану који је био и једини понуђач. Први уговор се односи на хидроелектране у Новом Пазару, Малом зворнику, Пријепољу, Прибоју, Ужицу и Ивањици. Вредност овог уговора је нешто виша од 1,6 милиона евра. Други уговор подразумева обнову хидроелектрана на територији Ниша, Пирота, Зајечара, Лесковца и Сурдулице и ти радови ће коштати око 3,2 милиона евра.

У допису који је Дејан Вуксановић, пројект менаџер ЕПС-а, упутио ЕБРД-у у августу 2017, као могући разлог за само једну понуду навео је да је реч о „релативно малом и јефтином а опет, из угла потребног времена и рада, обимном послу обнове малих хидроелектрана”. У објашњењу се још наводи и да „из овог разлога, можда посао није интресантан страним грађевинским компанијама док српске компаније можда немају потребан ниво искуства за имплементацију тако компликованих пројеката или немају довољно капацитета да радове изводе на више места у исто време”.

Из ЕПС-а нису одговорили на питања ЦИНС-а о овим тендерима.

У допису ЕБРД-у наводи се да су за тендер расписан у мају прошле године документацију откупиле три компаније и једно физичко лице, као и да је словеначка фирма Костак присуствовала састанку пре набавке и обиласку локација. ЕПС је тврдио да су им из те фирме рекли да се нису пријавили јер нису имали све референце неопходне да би испунили услове из тендерске документације.

Сабина Жиберт из компаније Костак, у писаном одговору за ЦИНС, наводи да су након детаљне анализе тендера за реконструкцију малих хидроелектрана „лоцираних на неприступачним теренима, без приступних путева, са релативно малим обимима различитих врста радова”, закључили да им је потребно ангажовање партнера из Србије, ког нису пронашли.

ЕПС је такође у објашњењу ЕБРД-у тврдио да неће доћи до преклапања послова обнове електрана јер је требало да се радови на електранама у југозападној Србији углавном заврше у 2017, а да ће обнова осталих започети у 2018. Међутим, ово јавно предузеће је у мају ове године ЦИНС-у навело да су у завршној фази тек прве четри електране из југозападне Србије, а да ће обнова остале три почети средином 2018, паралелно са седам из југоисточне Србије.

Поред тога што је Хидро-Тан био једини понуђач - и цене појединих радова су више од оних из процене ЕПС-а. Тако је разлика између процењене вредности радова и уговорене цене из септембра месеца 418.872 евра.

Како се у документацији наводи, разлози за ово су раст цена радова и материјала у односу на време када је процена рађена, измена у техничкој документацији и промена обима послова за неке електране.

Из ЕБРД-а кажу да то што су цене више није због једног понуђача на тендеру, додајући да организују отворене тендере на које могу да се јаве заинтересоване и квалификоване компаније и да за неке тендере буде више заинтересованих а за неке мање.

„Наша улога је да у читавом процесу буду испоштована политика и правила банке у набавкама”, навели су из ЕБРД-а.

([Владимир Костић и Дина Ћорђевић - ЦИНС](#))